

การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอน
ด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21
APPLICATION OF BUDDHIST TEACHINGS IN ONLINE TEACHING PLATFORM TO
DEVELOP LEARNERS IN THE 21ST CENTURY

ฉัตรชัย ธารพล Chatchai Tanpon

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author Email: Chatchai.tanpon@hotmail.com

Article Received: March 11, 2025. Revised: April 29, 2025. Accepted: April 30, 2025.

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ และทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แพลตฟอร์มยังเปิดโอกาสให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และปรับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคล ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอน มอบหมายงาน และติดตามความก้าวหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ได้แก่ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่อบอุ่นเอื้อเพื่อ สร้างชุมชนออนไลน์ที่ให้อารมณ์ดีและช่วยเหลือกัน (เมตตา) การใช้แพลตฟอร์มแบ่งปันข้อมูลและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสังคม (กรุณา) ส่งเสริมการชื่นชมและให้กำลังใจเมื่อผู้อื่นสำเร็จ (มุทิตา) และการใช้แพลตฟอร์มในการอภิปรายอย่างมีวิจารณญาณและเป็นกลาง (อุเบกขา) จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้ออาทรและเป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเชื่อมโยงเนื้อหาชีวิตจริง และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม และเตรียมความพร้อมสำหรับโลกของการทำงานในอนาคต

คำสำคัญ: หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา, แพลตฟอร์มออนไลน์, ศตวรรษที่ 21

Abstract

This article aimed to present the application of Buddhist teachings in online teaching platform to develop learners in the 21st century. This is because online platforms are important tools for education in the 21st century that help in developing essential skills for learners in the digital age, promote participatory learning, enable learners to express their opinions, exchange knowledge, and collaborate effectively. In addition, platforms provide access to a variety of resources, allow learning anywhere, anytime, and personalize learning. Teachers can effectively manage teaching, assign tasks, and monitor progress. Application of Buddhist teachings in online teaching platform to develop learners in the 21st century,

especially the four principles of Brahmavihāra; Mettā, Karuṇā, Muditā, Upekkhā, included creating a warm and supportive learning environment, creating an online community to encourage and helping each other (Mettā), using platforms to share information and support solving social problems (Karuṇā), promoting appreciation and encouragement when others succeed (Muditā), and using platforms for critical and impartial discussion (Upekkhā). These would help to create a caring and friendly learning environment, promote learning through connecting content to real life, and instill morality and ethics, and prepare for the future world of work.

Keywords: Buddhist Teaching Principles, Platform Online, The 21st Century

บทนำ

ในยุคที่โลกเชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดน การเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการ เทคโนโลยีสารสนเทศ และเศรษฐกิจโลกได้เร่งให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างเร่งด่วน การแข่งขันในเวทีโลกไม่ได้วัดกันที่ทรัพยากรธรรมชาติอีกต่อไป แต่เป็นการวัดกันที่ อำนาจทางความรู้และศักยภาพของสังคมแห่งการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้คนรุ่นใหม่ต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและหลากหลาย ทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่แค่ความรู้ในตำรา แต่รวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การปรับตัว การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกประเทศให้ความสำคัญ การสร้างพลเมืองที่มีทักษะในการแสวงหาความรู้ มีวิจรรณญาณที่เฉียบคม และมีคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน การเตรียมคนรุ่นใหม่ให้พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทย โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2565; Lindblom Charles E.V., 1986) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน จึงให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยีและสังคม โดยส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถปรับตัวตามสถานการณ์ และพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานในอนาคต เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาในชีวิตจริง (สุรัตน์ จันทโซ และคณะ, 2566) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างทักษะและความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ชัชฎาภรณ์ แหวนเงิน และคณะ, 2566) แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาได้นำกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) มาใช้เพื่อเพิ่มความเข้าใจและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง การเรียนรู้ในลักษณะนี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ แทนที่จะเป็นการท่องจำเนื้อหาเพียงอย่างเดียว และในประเทศฟินแลนด์ การศึกษาได้มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง โดยเน้นการทำกิจกรรมที่สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้ได้จริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและน่าสนใจสำหรับผู้เรียน (Sahlberg, 2011; Kolb, 1984) และยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิจารณ์ญาณ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อีกด้วย จึงกล่าวได้ว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจและความสามารถของตนเอง โดยไม่จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน การเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และแอปพลิเคชันต่างๆ ช่วยให้การเรียนรู้สนุกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การนำเทคโนโลยีเหล่านี้มาใช้ จะช่วยให้การศึกษาของไทยเติบโตและแข่งขันในระดับสากลได้

การพัฒนาการศึกษาในปัจจุบัน ไม่เพียงแต่นำความรู้ แต่ยังต้องเตรียมทักษะที่จำเป็นให้กับผู้เรียน เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและเติบโตในศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเน้นการใช้เทคโนโลยี จะช่วยให้การศึกษาของไทยเติบโตอย่างมั่นคงในอนาคต การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตและการทำงานในยุคดิจิทัล (Partnership for 21st Century Skills, 2015) ทักษะเหล่านี้รวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และทักษะดิจิทัล การเรียนรู้ด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะเหล่านี้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนในรูปแบบใหม่ การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในชั้นเรียนมีเทคนิคหลากหลายที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน การใช้เครื่องมือสร้างสรรค์เนื้อหา เช่น Canva, YouTube ช่วยให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานในรูปแบบที่น่าสนใจ การใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้แบบเกม เช่น Kahoot!, Quizizz ช่วยกระตุ้นความสนใจและส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการใช้เครื่องมือสำหรับการทำงานร่วมกัน เช่น Google Docs, Microsoft Teams ช่วยส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักพรหมวิหาร 4 หมายถึง พรหมหรือธรรมเครื่องเป็นอยู่ของพรหมหรือผู้ใหญ่ที่เสมือนร่มโพธิ์ร่มไทร โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างแท้จริง (เกรียงไกร จันทะแจ่ม, 2559) สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอนแพลตฟอร์มออนไลน์ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงความคิดเห็นระหว่างเพื่อนร่วมชั้น ทำให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหายิ่งขึ้น ครูผู้สอนจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดแนวความคิดในการตั้งคำถามและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน ทำให้เกิดความสนใจในการเรียน สอดคล้องกับการวิจัยของธนภฤต รัชตะศิริกุล และคณะ (2565) ที่พบว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักพรหมวิหาร 4 เข้ามาช่วยเติมเต็มกระบวนการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ดังนี้ เมตตา เกิดความรักใคร่สามัคคีกัน มีจิตไม่ตรีต่อกัน และแบ่งปันความรู้กันทั่วหน้า กรุณา มีกระบวนการคิดช่วยให้ผู้อื่นเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อนช่วยเพื่อน มุทิตา ความยินดีต่อผู้อื่นเมื่อได้รับรางวัล แสดงความรักต่อกัน และมีความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป และอุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง พิจารณาเห็นด้วยปัญญา ชี้แนะแนวทางให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ รู้หน้าที่ของตน โดยกระบวนการเรียนรู้ตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 จึงส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้เกิดความสนใจในการเรียน และการทำกิจกรรมในห้องเรียน

บทความนี้จะนำเสนอการประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับแพลตฟอร์มการเรียนรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ การออกแบบเครื่องมือและแอปพลิเคชันออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนบนแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล และการประยุกต์ใช้

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งบทความนี้จะช่วยสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา โดยเน้นการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา การใช้เทคโนโลยีในการช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสำหรับโลกของการทำงานในยุคดิจิทัล ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาการศึกษาไทยในระยะยาว

แนวคิดเกี่ยวกับแพลตฟอร์มการเรียนรู้

แพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง หรือเรียกว่า แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Learning Platform) เป็นการส่งเสริมให้คนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อดิจิทัล และสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) คนในยุคดิจิทัลจึงสามารถมีการสร้างสรรค์และพัฒนา นวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความต้องการในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความถนัด ผ่านการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้จากสื่อสังคมออนไลน์ที่เปิดให้ใช้แบบไม่คิดค่าบริการ โดยการ ลงทะเบียนระบุตัวตนเพื่อใช้งาน เช่น Website, Fan page Facebook, Line Open Chat, LINE official Account, Google Sites, Instagram, Twitter, YouTube เป็นต้น แพลตฟอร์มการเรียนรู้ ดิจิทัลจึง กลายเป็นเทรนด์การเรียนรู้ของคนในยุคดิจิทัลที่เราสามารถเป็นได้ทั้งผู้เรียนและผู้ถ่ายทอด ความรู้ และ เกิดเป็นข้อมูลจำนวนมากจาก (Big Data) ที่สามารถวิเคราะห์ และประมวลออกมาเป็น ความรู้ใหม่ และ เผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่อยอดไปอย่างไม่สิ้นสุด รุ่งหทัย บุญพรหม ได้อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลง ของระบบการเรียนรู้เป็นรูปแบบที่ตอบโจทย์ของคนในยุคดิจิทัลที่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทักษะชีวิต และการทำงาน ทั้งนี้ การตอบสนองความต้องการและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ จะขึ้นอยู่กับความสามารถและ วัตถุประสงค์ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของแต่ละบุคคล เช่น การสร้างองค์ความรู้ การเข้าถึงความรู้ และการ แลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งในปัจจุบันได้มีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือช่วยเรียนรู้ที่เรียกว่า แพลตฟอร์มการเรียนรู้ ดิจิทัล (Digital Learning Platform) แพลตฟอร์มการเรียนรู้ จึงกลายเป็นที่ที่ผู้สอนและผู้เรียนสามารถ แลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนที่สร้างมูลค่าให้แก่ผู้สอนและผู้เรียน ดังนั้น แพลตฟอร์ม การศึกษาที่สามารถขับเคลื่อนการศึกษาของประเทศไทยได้นั้น ควรเป็นแพลตฟอร์มที่สร้างการเข้าถึงองค์ ความรู้และนวัตกรรมที่ช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันได้สะดวกรวดเร็วขึ้นบนโลกออนไลน์ (Christensen, C.M., 1997)

แพลตฟอร์มการเรียนรู้เป็นกระบวนการและเทคโนโลยีที่ออกแบบเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ ทางการเรียนการสอนแพลตฟอร์มเป็นหลัก การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนและ จัดสร้างสิ่งแวดล้อมบรรยากาศทางการเรียน แพลตฟอร์มสนับสนุนในการสร้างและจำลองสภาพแวดล้อมการ เรียนการสอนแนวดิจิทัลในระยะแรกๆ คือ ระบบบริหารจัดการเรียนรู้ (Learning Management System – LMS) วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงแพลตฟอร์มครั้งสำคัญต่อมา คือมุ่งไปสู่การให้บริการที่ตอบสนองเป้าหมายใน การเรียนรู้ของผู้เรียน โดยสนับสนุนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีพื้นที่ส่วนตน สามารถเลือกที่จะติดตั้งแอปพลิเคชัน (Application) เพื่อตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้เฉพาะของตน (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2561) แพลตฟอร์มแต่ละประเภทมีคุณสมบัติที่แตกต่างไปตามเป้าหมายการเรียนรู้ โดยแพลตฟอร์มการเรียนรู้ ในที่นี้ ครอบคลุมเทคโนโลยีระบบบริหารจัดการเรียนที่รวบรวม แอปพลิเคชันที่ทำหน้าที่แตกต่างกัน อาจอยู่ใน

รูปแบบของระบบการบริหารการเรียนรู้ (Learning/Course Management System) สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ส่วนตัว (Personal Learning Environment) เครือข่ายการเรียนรู้ส่วนตัว (Personal Learning Network) หรือ เครือข่ายการเรียนรู้แบบเปิด (Open Learning Networks) แพลตฟอร์มการเรียนรู้ทำหน้าที่ในการสนับสนุนกิจกรรมหลักอยู่ 4 ประการ คือ 1) การจัดเก็บรวบรวม ได้แก่ แหล่งเรียนรู้จากเว็บ บทความ ภาพ ข้อมูล ความคิด 2) การสร้าง ได้แก่ วิจัย กระดาษและสร้างความคิด ใช้ระบุค้นหา แสดงออก เขียน สะท้อน ความคิด สังเคราะห์ 3) ความร่วมมือ ได้แก่ การเชื่อมโยง โครงการร่วม การสังเคราะห์ การทบทวน และ 4) การสื่อสาร ได้แก่ การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความคิด สารสนเทศ การวิพากษ์ การชี้แจง คำถาม การแก้ปัญหา

คุณสมบัติของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ (Learning Platform Characteristics) คุณสมบัติของแพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่ดีควรตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน โดยเน้นไปที่การเรียนรู้ที่เป็นส่วนตัวและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่เป็นเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองเฉพาะบุคคล และก้าวข้ามไปที่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนจัดกระทำเองตามความสนใจ จึงเป็นระบบที่รวบรวมเชื่อมโยงบริการที่ให้กับสถาบันหรือกับรายบุคคล โดยเป็นการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนทั้งที่เป็นแบบทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งเรื่องเรียนและกิจกรรมสนทนาการมีลักษณะเป็นสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ส่วนตัว

2. เครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personal Learning Network) เป็นเครือข่ายการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคนที่ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ในเชิงความรู้เชิงวิชาการ ผู้เรียนจะเชื่อมโยงเครือข่ายด้วยตนเองตามความสนใจที่เฉพาะเจาะจง เครือข่ายการเรียนรู้นี้มีที่มาจากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ส่วนบุคคลที่ผู้เรียนใช้พื้นที่การเรียนรู้ส่วนตัวตนสร้างจุดรวมให้เกิดเป็นเครือข่ายส่วนบุคคล จึงเป็นเสมือนผลจากการลงทุนทางสังคมด้วยการเชื่อมโยงที่เกิดจากการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ส่วนบุคคล

3. แพลตฟอร์มเพื่อการเรียนรู้เป็นลักษณะสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพสูง ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายมีผู้สอนทำหน้าที่เป็นโค้ช ให้ผลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้ ไม่ใช่การประเมินเพื่อการตัดสินใจ ผู้เรียนจะตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง ผู้สอนช่วยตรวจสอบความก้าวหน้า ให้คำปรึกษา ผู้สอนช่วยนักเรียนให้เห็นเข้าใจวัตถุประสงค์อย่างลึกซึ้ง เพื่อให้ผู้เรียนดึงศักยภาพในการเรียนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างสูงสุด

สรุปได้ว่า แพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปกระบวนการทัศน์การศึกษา โดยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ผู้เรียนสามารถมีบทบาททั้งในฐานะผู้รับและผู้สร้างองค์ความรู้ ก่อให้เกิดปริมาณข้อมูลมหาศาล (Big Data) ที่สามารถนำไปวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง การสร้าง และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แพลตฟอร์มการเรียนรู้จะมีลักษณะเฉพาะที่ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้เรียน เน้นการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ส่วนบุคคล และการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่

การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ

การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ให้เกิดประสิทธิภาพได้นั้น คือ การสร้างผู้เรียนให้เป็น Lifelong Learner คือเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นเป้าหมายปลายทางของการศึกษาที่สำคัญที่สุด สิ่งที่จะสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ เพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ช่วยให้ผู้เรียนพร้อมรับมือโลกแห่งการเปลี่ยนแปลง สามารถทำได้โดยเริ่มจากการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ การเปิดใจไม่ยึดติดกับสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อน และการหามุมมอง หรือองค์ความรู้ใหม่ๆ จากสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อนแล้ว การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้โดยนำแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ (อาทิตยา ไสยพร, 2565)

1. ผู้เรียน ผู้เรียนต้องค้นหาแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือผู้เรียนได้ โดยการทำแบบประเมินตนเอง ระบุความต้องการการเรียนรู้ และช่วยเหลือในการสรรหาทรัพยากรการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยากรในการให้คำแนะนำ อุปกรณ์ช่วยเหลือผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ สุดท้ายคือการประเมินและวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาจให้ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินตนเองผ่านความช่วยเหลือของครูก็ได้

2. เนื้อหาการเรียนรู้ การเรียนรู้เนื้อหาสำคัญจำเป็นที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ในโรงเรียน แต่หากจะสร้างผู้เรียนให้เป็น Lifelong Learner ได้คือการเรียนรู้นอกห้องเรียนตามความสนใจ และไม่จำกัดรูปแบบการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสื่อวิดีโอ บทความ หรือพอดคาสต์ โดยให้ผู้เรียนระบุเป้าหมายสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ให้ชัดเจน

3. เทคโนโลยี ในที่นี้หมายถึงแพลตฟอร์มในการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ เช่น ระบบสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience Platform; LXP) คือ การสร้างการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ผ่านระบบ Cloud ที่สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะของตนนอกเหนือไปจากการเรียนในวิชาบังคับ ซึ่งแพลตฟอร์มนี้จะอนุญาตให้ผู้เรียนจัดการเนื้อหาและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และยังมีช่องทางการให้คำแนะนำส่วนตัวด้วย ผู้เรียนสามารถกำหนดและติดตามเนื้อหาได้เอง

4. ข้อมูล ข้อมูลมีความสำคัญต่อการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ข้อมูลที่สำคัญคือข้อมูลความต้องการในการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นต้องการเรียนรู้เรื่องใด เนื้อหาอะไร ทัศนคติในการเรียนรู้แพลตฟอร์มไหน หรือผู้สอนอาจวิเคราะห์จากพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนบนแพลตฟอร์มที่สร้างขึ้น เช่น จำนวนครั้งการเข้าใช้ระบบ จำนวนหัวข้อที่เลือกศึกษา เมื่อผู้สอนมีข้อมูลเหล่านี้จะช่วยให้เห็นภาพกว้างและภาพเชิงลึกของการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนที่ชัดเจน นำมาสู่การพัฒนาและออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

5. การกำกับดูแล การร่วมกันปรับปรุงองค์ประกอบต่างๆ ของสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ โดยผู้สอนและผู้เรียนต้องให้ผลป้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับประเด็นต่างๆ สม่ำเสมอ ทั้งเรื่อง คน เนื้อหา เทคโนโลยี และใน 4 ประเด็นข้างต้น เช่น ผู้เรียนมีปัญหาในเรื่องขาดอุปกรณ์ในการเรียนรู้ ยังไม่มีเนื้อหาการเรียนรู้ที่สนใจ เทคโนโลยีมีปัญหาในการเลือกแพลตฟอร์มในการเรียนรู้ นอกห้องเรียนมากมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีทั้งแบบมีค่าใช้จ่ายและใช้ได้ฟรี คอร์สระยะสั้นและคอร์สระยะยาว ผู้สอนสามารถให้คำแนะนำในการเลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนวิเคราะห์ออกมาแล้วยังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้สอนสามารถให้ความช่วยเหลือ แก้ไข และปรับปรุงตามความเหมาะสม

นอกจากนี้ ส่วนสำคัญคือ ผู้สอนจะต้องเป็น Lifelong Learner ด้วย คือเป็นคนที่มีพรหมและรักที่จะเรียนรู้ เมื่อผู้สอนเข้าใจองค์ประกอบของการเป็น Lifelong Learner รู้จักการกำกับกับการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนจะสามารถสร้างและออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีให้แก่ผู้เรียนจนสามารถเป็น ผู้รักการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

สรุปได้ว่า การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพมุ่งเน้นการบ่มเพาะผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learner) ผ่านการเรียนรู้สิ่งใหม่ เปิดรับมุมมองที่หลากหลาย และแสวงหาองค์ความรู้ที่ทันสมัย องค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ได้แก่ ผู้เรียนที่สามารถค้นหาแนวทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม เนื้อหาที่ตอบสนองความสนใจและไม่จำกัดรูปแบบ เทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้เฉพาะบุคคล ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์และปรับปรุงการเรียนรู้ และการกำกับดูแลผ่านการให้ผลป้อนกลับอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน

การออกแบบเครื่องมือและแอปพลิเคชันออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

การออกแบบเครื่องมือและแอปพลิเคชันออนไลน์ในชั้นเรียน คือการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทุกระดับ ทุกรายวิชา มี แนวทางดังนี้

1. ออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำงานร่วมกัน (Collaborative working) ตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้เรียน และอาจนำไปสู่การสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือนวัตกรรมที่ผู้เรียนสนใจ
2. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายในลักษณะของการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized learning) ที่ผู้เรียนสามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติของตนเองได้จะทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างหลากหลาย แต่ยังคงเชื่อมโยงกับ Collaborative working
3. เตรียมความพร้อมด้านทรัพยากรการเรียนรู้อุปกรณ์การเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะแหล่งการเรียนรู้ออนไลน์ที่ผู้สอนต้องเตรียมไว้ล่วงหน้า ไม่ปล่อยให้ผู้เรียนสืบค้นเองแบบไม่มีทิศทาง
4. จัดระบบหรือขั้นตอนการเรียนรู้ให้ชัดเจนว่ากิจกรรมลำดับแรกคืออะไร ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอะไร กิจกรรมลำดับถัดไปคืออะไร ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอะไรหรือกิจกรรมใดไม่ต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนติดตามหรือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน

การจัดการเรียนรู้แบบ Digital Learning มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆ เป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้โดยไม่มีข้อกำหนดตายตัวว่าจะต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอะไร และไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทุกกิจกรรมการเรียนรู้แต่จะต้องใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ เช่น ธรรมชาติของผู้เรียน เนื้อหาสาระ ทรัพยากรที่มีอยู่จริง เป็นต้น ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบ Digital Learning มีแนวทางดังต่อไปนี้

1. สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้เรียน แนะนำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าที่แท้จริงของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ ไม่ใช่เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามความคิดของผู้เรียนเองก่อน หากผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์จึงชี้แนะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หลักการเลือกใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม และตอบสนองวัตถุประสงค์
3. กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาเครื่องมือดิจิทัลใหม่ๆ ที่ตอบสนองความต้องการในการใช้งานได้ดีกว่าเครื่องมือดิจิทัลแบบเดิมๆ และผู้สอนควรชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นว่าเครื่องมือดิจิทัลมีความหลากหลาย ควรเลือกใช้ให้ตอบสนองวัตถุประสงค์

4. ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ดิจิทัลในการทำงานเพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ของการเรียนรู้แบบดิจิทัลของผู้เรียนให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

5. เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ดิจิทัลเชิงบูรณาการ หมายความว่า ผู้สอนควรสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการใช้งานดิจิทัลเข้าไปในกระบวนการเรียนรู้ หรือการปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนตระหนักในคุณธรรมจริยธรรม ความ ซื่อสัตย์ การให้เกียรติ บุคคลอื่นการไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ หรือทรัพย์สินทางปัญญาของบุคคลอื่นสิ่งเหล่านี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญของ Digital Learning

สอดคล้องกับแนวคิดของ วิญญู สกุลหอม (2565) ที่กล่าวว่า แพลตฟอร์ม หรือแอปพลิเคชันมีหน้าที่ช่วยกระทำการบางอย่างได้ตามความต้องการของผู้ใช้ มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพหากผู้สอน ประสงค์จะนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ในด้านการออกแบบและวางแผนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และ สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถให้ข้อมูล ป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ ผู้สอนสามารถเลือกแพลตฟอร์มอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้ หรือสามารถเลือกนำมา ประยุกต์ใช้รวมกันก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสะดวกและพร้อมใช้งานของผู้สอนและผู้เรียน และความพร้อมของ สถานศึกษาที่ผู้สอนสังกัด

สรุปได้ว่า เครื่องมือและแอปพลิเคชันออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ต้องบูรณา การเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม สร้างสถานการณ์เรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการเรียนรู้ส่วนบุคคล ผู้สอนต้องเตรียมทรัพยากรและกำหนดขั้นตอนการเรียนรู้ที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสร้างแรงจูงใจ และให้ผู้เรียนมีโอกาส เลือกใช้เทคโนโลยีตามความเหมาะสม และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน รวมถึงการเสริมสร้าง คุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีความรับผิดชอบและ สร้างสรรค์

การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนบนแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล

ในศตวรรษที่ 21 การประเมินผู้เรียนต้องสร้างความสมดุลในการประเมิน มีความครอบคลุม รอบ ด้าน และตามสภาพจริง มีความเชื่อมโยงกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหลากหลายและตอบสนอง ความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการศึกษาแนวคิดที่สำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่ซึ่ง เป็นทั้งเป้าหมายและลักษณะสำคัญของกระบวนการประเมิน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้สอนเพื่อนำไปใช้ เป็นแนวทางในการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป (จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2560) การ วัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ให้ความสำคัญถึงการประเมินว่าเป็นส่วนสำคัญของการ ศึกษา การประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการศึกษา ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้พัฒนาหลักสูตร นักการศึกษา และครูผู้สอนให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เข้าใจและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของ ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลสามารถดำเนินการได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งการประเมินระยะสั้น และระยะยาว โดยอาจดำเนินการระหว่างหรือหลังสิ้นสุดกระบวนการเรียนรู้ การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการพัฒนาของ ผู้เรียนและปรับปรุงกลยุทธ์การสอนของครูผู้สอนได้อย่างตรงจุด นอกจากนี้ การประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ยังช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา โดยเน้นความถูกต้อง ความยุติธรรม และการนำนวัตกรรมมา

ประยุกต์ใช้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการประเมินที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริง และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Thuong Thi Kim Nguyen และ Huyen Minh Phan, 2020)

การประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะมีจุดเน้น ดังนี้ (สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2558)

1. การสร้างความสมดุลในการประเมินผลเชิงคุณภาพ หมายถึง การผสมผสานวิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การสังเกตพฤติกรรม, การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ผลงาน และการใช้รูบริก (Rubric) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและรอบด้าน สิ่งสำคัญคือการให้ความสำคัญกับการให้ข้อเสนอแนะ (Feedback) ที่มีคุณภาพ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของตนเอง จุดเด่นของการประเมินผลเชิงคุณภาพจะทำให้เกิดความเข้าใจในเชิงลึกเกี่ยวกับความสามารถและพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งแตกต่างจากการประเมินเชิงปริมาณที่เน้นตัวเลขและคะแนน

2. การเน้นการนำประโยชน์ของผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน หมายถึง การให้โอกาสผู้เรียนได้ทบทวนและปรับปรุงผลงานของตนเอง โดยใช้ข้อเสนอแนะจากครูผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้น กระบวนการนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Active Learning) และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-regulated Learning) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

3. การใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการทดสอบวัดและประเมินผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำของการประเมินผล การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Platforms) แอปพลิเคชันประเมินผล และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) ช่วยให้ครูผู้สอนสามารถติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิดและให้ข้อมูลป้อนกลับได้ทันที นอกจากนี้ เทคโนโลยียังช่วยให้การประเมินผลมีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น เช่น การใช้แบบทดสอบออนไลน์ การจำลองสถานการณ์ (Simulation) และการสร้างผลงานดิจิทัล (Digital Portfolio)

4. การสร้างและพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานของนักเรียนให้เป็นมาตรฐานและมีคุณภาพ หมายถึง การกำหนดเกณฑ์และแนวทางการประเมินที่ชัดเจน การให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการเลือกและนำเสนอผลงาน และการใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บและนำเสนอแฟ้มสะสมงาน แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) จึงเป็นเครื่องมือการประเมินผลเชิงคุณภาพที่ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงพัฒนาการและความสามารถของตนเองอย่างเป็นระบบ การพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานเป็นดิจิทัล จะช่วยให้ง่ายต่อการเข้าถึง และเป็นการส่งเสริมการสะท้อนตนเองของผู้เรียนได้อีกด้วย

การประเมินผลการเรียนรู้บนแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลนั้นเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้สอนควรเลือกใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการประเมินผลที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปพัฒนาตนเองได้ การประเมินการเรียนรู้ในลักษณะ Digital Learning ใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ดิจิทัลมาสนับสนุนการวัดและประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนบนพื้นฐานแนวคิดการประเมินเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (assessment for learning) ใช้การประเมินเป็นสิ่งกระตุ้นศักยภาพของผู้เรียน (assessment for improvement) ไม่ใช่ประเมินเพื่อตัดสินผู้เรียน (assessment for judgment) เครื่องมือและอุปกรณ์ดิจิทัลสนับสนุนการประเมินการเรียนรู้มีความหลากหลาย เช่น การประเมินผลงานผู้เรียนผ่านอีเมลล์ส่วนตัว การประเมินผลงานกลุ่มผ่าน Software ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนหรือ แม้แต่การให้ข้อเสนอแนะผ่าน Application ต่างๆ จะช่วยให้ผู้เรียนทราบผลการ

ประเมินอย่างรวดเร็ว อาจเป็นแบบ Real time feedback ก็สามารถทำได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบการประเมินของผู้สอนที่สอดคล้องกับบริบททางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จุดเน้นประการหนึ่งของการประเมินในลักษณะ Digital Learning คือ การทำให้ผู้เรียนทราบผลการประเมินและข้อมูลย้อนกลับอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีจิตใจจดจ่ออยู่กับการเรียนรู้ของตนเอง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นแรงจูงใจภายในในการเรียนรู้อีกด้วย

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบ Digital Learning พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่างๆ เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้สอนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีสถานการณ์ให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเรียนรู้และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งทำ หน้าที่โค้ช ให้คำชี้แนะ ให้ผู้เรียนใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด บูรณาการ คุณธรรมจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกิจกรรมการเรียนรู้

การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะพรหมวิหาร 4 ปรากฏในพระไตรปิฎกหลายสูตร เช่น โทณพราหมณสูตร มหาโควินทสูตร มหาสุทฺธสนสูตร มฆเทวสูตร ตัวอย่าง มหาโควินทสูตร กล่าวว่า “พระพุทธเจ้าผู้สวดยพระชาติเป็นมหาโควินท พราหมณ์โพธิสัตว์สอนการเจริญพรหมวิหารแก่เหล่าสาวกซึ่งเป็นหนทางแห่งผู้เป็นผู้อยู่ร่วมกับพระพรหมในพรหมโลก” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; ที.ม. 10/328/257) และทรงแสดงการเจริญพรหมวิหาร ดังนี้ “มีเมตตาจิตแผ่ไปตลอดทิศที่ 1 ทิศที่ 2 ทิศที่ 3 ทิศที่ 4 ทิศเบื้องบน ทิศเบื้องล่าง ทิศเฉียง แผ่ไปตลอดโลกทั่วทุกหมู่เหล่าในที่ทุกสถาน ด้วยเมตตาจิตอันไพบุลย์ หาประมาณมิได้ ไม่มีขอบเขต ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539; ที.ม. 10/327/256) เป็นการแผ่จิตประกอบด้วยองค์ธรรมพรหมวิหารให้สัตว์ทั้งหลายแต่ไม่เกิดความขัดเจนของวิธีปฏิบัติทำให้นำไปปฏิบัติตามได้ยากทำให้ไม่เกิดผลตามอานิสงส์ของพรหมวิหาร 4 ในปัจจุบัน หลักพรหมวิหาร 4 ถือเป็นหลักธรรมคำสอนที่สำคัญสำหรับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของทุกคน ทุกอาชีพ รวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต, 2559) ได้กล่าวว่าพรหมวิหารอันเป็น “ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐ บริสุทธิ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหัวใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษยสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ หลักธรรมประจำใจของผู้มีจิตใจ กว้างขวาง หลักธรรมที่นำไปใช้นำไปปฏิบัติให้สังคมเกิดความรัก ความสงบสุข ความเกื้อกูลกันความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน”

ดังนั้น การนำหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับการเรียนการสอนถือเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นการประยุกต์ใช้หลักเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้ออาทรและเป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมการเรียนรู้ ผ่านการเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริง และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ การให้ความช่วยเหลือ แบ่งปันข้อมูล การชื่นชมยินดี และการวางใจเป็นกลาง ส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะทางวิชาการ ส่งเสริมการสะท้อนตนเองและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนเติบโตทั้งทางปัญญาและจิตใจ เตรียมพร้อมสำหรับชีวิตในยุคดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของธนภุต รัชตะศิริกุล และคณะ (2565) ที่พบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 ทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียน มีวิธีการค้นหา

คำตอบด้วยตนเอง ลงมือปฏิบัติและค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จึงทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น

การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีแนวทาง ดังนี้

1. เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข) คือ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและให้กำลังใจ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีแนวทางการประยุกต์ใช้ คือ การใช้กลุ่มสนทนาออนไลน์เพื่อให้กำลังใจและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงบวก สร้างพื้นที่สำหรับนักเรียนในการแบ่งปันเรื่องราวหรือผลงานที่สร้างแรงบันดาลใจ จัดกิจกรรมออนไลน์ที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

2. กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์) คือ การสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาของผู้อื่น และใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการแบ่งปันข้อมูล ส่งเสริมการทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและแก้ไขปัญหาสังคม มีแนวทางการประยุกต์ใช้ คือ ใช้แพลตฟอร์มในการสร้างพื้นที่สำหรับผู้เรียนในการนำเสนอโครงการที่มุ่งแก้ไขปัญหในชั้นเรียน แบ่งปันข้อมูลความรู้ จัดกิจกรรมกระดานออนไลน์เพื่อรวบรวมความรู้ แหล่งเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน

3. มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) คือ การส่งเสริมการชื่นชมและให้กำลังใจเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการแสดงความยินดีและให้รางวัลแก่ผู้เรียนที่ทำผลงานได้ดี มีแนวทางการประยุกต์ใช้ คือ ใช้แพลตฟอร์มในการประกาศผลงานหรือความสำเร็จของนักเรียน สร้างพื้นที่สำหรับนักเรียนในการแบ่งปันความสำเร็จและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน จัดกิจกรรมออนไลน์ยินดีต่อความสำเร็จของกลุ่มหรือบุคคล

4. อุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง) คือ ส่งเสริมการตัดสินใจอย่างเป็นกลางและยุติธรรม สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอคติและความลำเอียง โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการอภิปรายประเด็นทางสังคมอย่างมีวิจารณญาณ มีแนวทางการประยุกต์ใช้ คือ ใช้แพลตฟอร์มในการประเมินผลการเรียนของผู้เรียนด้วยความเป็นกลาง เปิดกว้างทางความคิด ไม่มีอคติ นำเสนอข้อมูลที่หลากหลาย จัดกิจกรรมส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล สร้างพื้นที่สำหรับผู้เรียนในการสะท้อนความคิดและทบทวนอคติของตนเอง

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่อบอุ่นเอื้อเพื่อ สร้างชุมชนออนไลน์ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือกัน (เมตตา) ใช้แพลตฟอร์มแบ่งปันข้อมูลและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสังคม (กรุณา) ส่งเสริมการชื่นชมและให้กำลังใจเมื่อผู้อื่นสำเร็จ (มุทิตา) และใช้แพลตฟอร์มในการอภิปรายอย่างมีวิจารณญาณและเป็นกลาง (อุเบกขา)

บทสรุป

การศึกษาปัจจุบันมุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จึงเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา สื่อสาร ทำงานร่วมกัน และทักษะดิจิทัล โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลและสร้างปฏิสัมพันธ์ การใช้เทคนิคหลากหลาย เช่น เครื่องมือสร้างสรรค์เนื้อหา แอปพลิเคชันเกม และเครื่องมือทำงานร่วมกันช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะที่จำเป็น การเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย เรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียนในรูปแบบ

ใหม่ การนำหลักพรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา บูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนถือเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้ออาหารและเป็นกัลยาณมิตร ส่งเสริมการเรียนรู้ ผ่านการเชื่อมโยงเนื้อหา กับชีวิตจริง และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม มีแนวทางการประยุกต์ใช้ คือ 1) เมตตา สร้างชุมชนออนไลน์ที่ให้อารมณ์ดี 2) กรุณา ใช้แพลตฟอร์มแบ่งปันความรู้และแก้ปัญหา 3) มุทิตา ชื่นชมความสำเร็จและให้กำลังใจ 4) อุเบกขา ประเมินอย่างเป็นกลาง และส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผล การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จะช่วยให้ผู้เรียนเติบโตทั้งทางปัญญาและจิตใจเตรียมพร้อมสำหรับชีวิตในยุคดิจิทัลอย่างมีคุณภาพ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการเรียนการสอนด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร จันทะแจ่ม. (2559). การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ในโรงเรียนสัตยาไส จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2560). วิธีการและเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2561). การออกแบบการเรียนรู้แนวจิตวิถี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนภุต รัชตะศิริกุล และคณะ. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์, 5(2), 33-47.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 34. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รุ่งหทัย บุญพรหม. (2563). Digital Learning Platform: เทรนด์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล. วารสารปัญญาพัฒนา, 39(1), 84-89.
- วิณัฐ สกุลหอม. (2565). การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชันตระกูล Google และ Microsoft. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 24(3), 357-369.
- สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). แนวทางการจัดทำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางวิชาชีพ. แหล่งที่มา <https://secondary.obec.go.th/newweb/wpcontent/uploads/2017/12/E-CEN21book.pdf> สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2568.
- อาทิตยา ไสยพร. (2565). สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้...สู่การพัฒนาผู้เรียนเป็น Lifelong Learner. แหล่งที่มา <https://www.educathai.com/knowledge/articles/586> สืบค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2568.
- Christensen, C.M. (1997). The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail. Harvard Business School Press: Boston, MA.
- Thuong Thi Kim Nguyen. and Huyen Minh Phan. (2020). Authentic assessment: a real life approach to writing skill development. International Journal of Applied Research in Social Sciences, 2(1), 20-30.